

МОТИВАЦІЯ ДО НАВЧАННЯ – НЕВІД’ЄМНА СКЛАДОВА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В КОЛЕДЖІ

В. Мельник,
О. Трофименко, викладачі
Ковельського медичного коледжу

Успішність навчання у навчальному закладі залежить від мотиваційної складової, адже мотивація досягнення підвищує навчальну активність.

Підготовка професійно компетентних фахівців є однією з найактуальніших проблем сучасної медичної освіти. Це висуває особливо високі вимоги до викладання клінічних дисциплін. В умовах зростання інформаційного навантаження на студентів і одночасного зменшення кількості годин, відведених на вивчення цих дисциплін, на перший план виступає проблема формування мотивації.

Успішність навчання у навчальному закладі залежить від мотиваційної складової, адже мотивація досягнення підвищує навчальну активність. «Сильні» і «слабкі» студенти відрізняються один від одного, в основному, не за рівнем інтелекту, а за вмотивованістю до діяльності, за тим, в якій мірі у них розвинена професійна мотивація. Вона складається з оцінювання студентами різних сторін навчального процесу, його змісту, форм, способів організації, з точки зору їхніх особистих потреб і цілей, які можуть співпадати або не співпадати з цілями навчання. Так, за результатами аналізу мотивації до навчання у студентів 2-х курсів Ковельського медичного коледжу, проведеного викладачами шляхом анкетування протягом кількох років, у студентів

спостерігається досить висока зацікавленість до професії і прагнення мати високі знання (68–69%), проте лише 30–33% опитаних вважає себе перспективною людиною. Інакше кажучи, переважає бажання набутти професійної майстерності у процесі репродуктивної навчальної діяльності. У третьо- і четвертокурсників прагнення до знань, висока зацікавленість до професії спостерігається у 82–86% осіб, більше половини бажають успішно продовжувати навчання у ВНЗ III–IV рівнів акредитації, у них зростає самооцінка: від 63% до 82% вважають себе здібною, перспективною людиною. Студенти ж, які відзначаються слабкою успішністю, серед причин своїх невдач на перший план ставлять великий обсяг інформації, високі вимоги викладачів, нестачу часу на підготовку до занять тощо, інакше кажучи, шукають виправдання, демонструючи цим низький рівень вмотивованості.

Мотивацію студентів до навчання можна умовно розділити на три складові: мотивація до відвідування лекцій та засвоєння лекційного матеріалу; зацікавленість до оволодіння практичними на-

вичками; професійна вмотивованість до самостійної роботи як позааудиторної, так і на практичному занятті.

Більшість викладачів визнають, що контроль за присутністю студентів на лекціях є, звичайно, сильним мотивом для відвідування занять. У той же час на лекції до педагогів, які всебічно забезпечують свої заняття інноваційними технологіями, володіють справжнім мистецтвом емоційного викладу, збагаченого яскравими прикладами із клінічної практики, студенти поспішають без будь-якого примусу. При цьому своєю метою викладачі вбачають навчити студентів учитися, щоб протягом усього життя вони могли поновлювати власний запас знань, уміли працювати з величезним масивом нової інформації, вибирати з нього необхідні знання, групувати їх та узагальнюючи. Доречно згадати, що широкий вибір мультимедійної техніки в коледжі, включаючи проектори, ноутбуки, інтерактивні дошки, дозволяє викладачам використовувати інновації та експериментувати в педагогічній діяльності: мультимедійні презентації, відеоролики, відеозаписи методів обстеження при різних

захворюваннях, анімацію, таблиці, схеми, графологічні структури та інше. Лекційні заняття, забезпечені інформаційними технологіями, суттєво сприяють розвиткові позитивної мотивації у студентів. Окрім того, впровадження інноваційних технологій, унаочнення лекційних занять збільшує запам'ятовування матеріалу на 14–38%, економить близько 40% часу, утричі ефективніше за слова. Для контролю знань та вмінь, забезпечення самостійної роботи студентів, підготовки до ліцензійного іспиту Крок М ми також використовуємо комп'ютерні технології.

Необхідною умовою формування у студентів позитивної мотивації до навчання є аргументоване роз'яснення значення тих або інших клінічних дисциплін для майбутньої професійної діяльності, наголошення на виховних цілях кожного конкретного заняття, що постійно знаходиться в полі зору викладачів. Теоретичні знання будуть засвоєні краще, якщо студент усвідомлює, що зможе їх застосувати для вирішення певного проблемного завдання. І тут на допомогу приходять активні форми і методи навчання, а саме: аналіз конкретних ситуацій; розв'язування професійних задач; науково-дослідна робота; професійна практика.

Основний шлях формування мотивації студентів до навчання низка видатних педагогів вбачали у моделюванні методів професійної діяльності за допомогою системи дидактичних форм. Ситуативне моделювання, ігрові технології на практичних заняттях аргументовано розкривають значення тих або інших клінічних дисциплін для майбутньої професійної діяльності. Студент стає актив-

ним учасником навчального процесу, особливо тоді, коли активні методи навчання є зрозумілими, результативними, викладеними у доступній формі, враховують індивідуальні особливості студента і виконують такі основні функції: навчальну, розвивальну, виховну, мотиваційну, контрольно-коригувальну, які вміло поєднуються в ігрових технологіях.

У коледжі найчастіше використовують ділові, рольові, комп'ютерні ігри, імітаційні вправи, ігрове проектування. У грі беруть участь одночасно кілька осіб, кожна з яких виступає у своїй ролі, створюється обстановка, максимально наближена до реальної. Із різних типів сюжетно-рольових ігор найчастіше використовуємо тренування навичок. Гра, зокрема, дає можливість відтворити всі етапи медсестринського процесу. Результати кожного учасника гри враховує викладач під час виставлення підсумкової оцінки за проведене заняття. У ході ділової гри вирішуються спеціально розроблені професійні завдання, в результаті чого відбувається вдосконалення навичок і професійних умінь студентів. Ефективність цієї роботи очевидна, адже саме в процесі гри виникає зацікавлення, тобто позитивна мотивація, і студент краще засвоює практичні навички.

Ділові, ролеві, імітаційні ігри використовуємо як різновиди постановки ситуаційних завдань. Постановка і вирішення завдань в умовах кабінетів доклінічної практики здійснюється студентами один на одному або на муляжах. Найбільш доцільною є постановка ситуаційного завдання на реальному хворому, що активно стимулює розвиток клінічного мислення. При цьому студентам слід провес-

ти суб'єктивне та об'єктивне обстеження пацієнта для встановлення попереднього діагнозу, визначити наявні та потенційні проблеми, скласти план досліджень тощо.

Чітке дотримання міждисциплінарного принципу навчання дозволяє значно підвищити мотивацію вивчення суміжних дисциплін, формувати вміння у студентів комплексно застосовувати отримані знання для вирішення нестандартних завдань. Враховуючи надзвичайну важливість ефективної підготовки до ліцензійного іспиту Крок М, викладачі циклових комісій клінічних дисциплін підготували тематичні посібники на основі тестових завдань, що є прикладом одного з напрямків роботи в плані міждисциплінарної інтеграції. Значну роль ми відводимо і внутрішньодисциплінарній інтеграції.

Постійної уваги вимагає вдосконалення системи контролю та оцінювання якості знань і практичних навичок, оскільки, за В.О. Сухомлинським, «найголовніше захоочення ... в педагогічній праці – оцінка» [6]. Адже від оцінки залежить матеріальне становище студента (стипендія для осіб, що навчаються за держзамовленням). Окрім того, будь-яка особистість бажає отримати оцінку за результатами своєї діяльності, зокрема навчальної. Викладачі використовують усі доступні форми контролю: попередній, поточний, повторний, тематичний, періодичний, рубіжний, підсумковий, комплексний. Надзвичайно ефективним є проведення повторного і тематичного контролю, адже не секрет, що студенти швидко забувають пройдений матеріал навіть при достатньому попередньому засвоєнні. При

цьому виходимо з позиції К.Д. Ушинського: хороші дидактики те й роблять, що без кінця повторюють і кожен раз додають щось нове. Повторна перевірка якнайкраще сприяє переведенню знань з короткотермінової до довготривалої пам'яті. Відповідно до цілей контролю використовуємо різні його методи: вибіркове усне опитування перед початком занять, фронтальне опитування за питаннями і тестами, письмові контрольні роботи, програмований комп'ютерний контроль на основі тестів, ситуаційні задачі, практичну перевірку – індивідуальний контроль навичок, оцінювання активності студента, уточнень і доповнень попередніх відповідей у процесі занять. Як одну з форм періодичного контролю під керівництвом завідувача практики проводимо діагностичні контрольні зрізи практичних навичок з метою забезпечення послідовності у вивченні дисциплін та підвищення внутрішньої мотивації студентів. На постійному контролі – дотримання єдиних підходів до виконання практичних навичок і єдиних критеріїв їх оцінювання, починаючи з базових дисциплін «Загальний догляд» та «Основи медсестринства», далі – на клінічних дисциплінах та екзаменах. Міжпредметні зрізи з клінічних дисциплін дають змогу визначити комплексну підготовку студентів і одночасно – коло завдань для викладачів. Саме дотримання єдиних підходів до виконання практичних навичок, забезпечення обов'язкового (базового) рівня підготовки студентів із загальномедичних дисциплін забезпечує позитивну мотивацію студентів та сприяє підвищенню якості їхньої підготовки.

Як один із нетрадиційних методів контролю все попу-

лярнішим стає взаємоконтроль – залучення сильніших студентів до перевірки рівня оволодіння знаннями та навичками в інших студентів, що надає емоційного забарвлення процесу пізнання, активізує навчальний процес, посилює компонент змагання та підвищує мотивацію. Взаємоконтроль студентів діє у формі порад, консультацій, обміну досвідом, допомоги кращих студентів тим, які відстають у навчанні.

Надзвичайно важливим для підвищення мотивації вважаємо принцип індивідуального характеру перевірки й оцінки знань, який передбачає врахування викладачем індивідуальних особливостей кожного студента. З цією метою викладачі встановлюють визначену систему індивідуального опитування, студенту задають додаткові і навідні запитання. Контроль стимулює постійну роботу всіх студентів і це певною мірою досягається його несподіванкою. Проте ми не виключаємо можливості попередження окремих студентів про майбутню перевірку, якщо вони одержали додаткове завдання з підготовки для усунення недоліків у знаннях, навичках і уміннях. За продуманої організації індивідуальний контроль сприймається студентами позитивно і не викликає негативних емоцій. Дуже важливо зосереджувати увагу всіх студентів групи. Досягаємо цього такими прийомами, як постановка викладачем проблемних питань або завдань перед усією групою з наступним викликом для відповіді того чи іншого студента (як під час фронтального опитування), коментування студентами окремих положень відповідей своїх товаришів, доповнення їхніми повідомленнями і прикладами.

Залучення студентів до пошуково-дослідницької діяльності, особливо в лікувальних закладах, є одним із шляхів підвищення професійної вмотивованості до самостійної позааудиторної роботи, займатися якою студента не зобов'язує навчальний план. Як правило, про результати цієї роботи студенти доповідають на науково-практичних конференціях – внутрішньоколеджових і регіональних. Так, наприклад, цікаво і змістовно були проведені в коледжі науково-практичні конференції з актуальних тем охорони здоров'я: «Обережно, паразити», «Цукровий діабет», «Туберкульоз», які мали на меті забезпечити не лише професійну спрямованість, а також мотивованість. Обдарованим студентам надаємо можливість проявити себе, готуючи презентації та виступаючи з лекціями в період тижнів циклових комісій, а також під час проведення практичних занять у дні самоврядування. На конференціях молоді дослідники одержують можливість виступити зі своєю роботою перед широкою аудиторією. Це змушує студентів більш ретельно готувати майбутній виступ, розвиває їхні ораторські здібності. Крім того, прослуховуючи доповіді колег, кожен може порівняти свою роботу з іншими на загальному рівні та помітити її недоліки, що забезпечує мотиваційний бік – прагнення до вдосконалення.

Таким чином, завдяки активному застосуванню різноманітних шляхів підвищення мотивації студентів можна покращити якість навчання з клінічних дисциплін та сприяти формуванню професійно компетентних фахівців.